

א. רש"י מפרש הנידון על דמי מזונות העתידיים לבוא. והתוס' מפרשים שבזה ודאי היתומים צריכים להביא ראיה [ואפילו לא היו הנכסים בחזקתה, שהרי הם טוענים אחר מעשה בית דין. עפ"י ר"י מגאש ס], והנידון אינו אלא על מזונות שעברו.
ב. משמע שאין עליה להביא ראיה אלא בנשאת, אבל נתקבלה כתובתה או תבעתה בבית דין, עליהם להביא ראיה אפילו על מזונות שעברו. (תוס').

ד. לדברי רבי יהודה, וכן סתמה משנתנו להלן, אלמנה המוכרת שלא בבית דין, כותבת בשטר המכירה (רש"י) אלו למזונות מכרתי, אלו לכתובה מכרתי. אפשר שעצה טובה בעלמא היא, שידעו כמה מכרה למזונותיה שלא תיראה כרעבתנית. ואפשר שמשמיענו הלכה, שאם אינה מפרשת, יאמרו לה היורשים מה שמכרת לכתובה מכרת, ונתנו לך מטלטלין תמיד במזונותיך, ונאמנים, לכך כותבת מה שמכרה למזונות. רבי יוסי אומר: מוכרת וכותבת סתם, וכן כחה יפה. אם משום שסובר שהיא נחשבת מוחזקת, ולכך נאמנת לטעון אם גבתה מזונותיה אם לאו. ואף אם ננקוט שהם נאמנים לומר נתנו לה מזונות, יפה לה לעשות כן, כדי שאם יכלו נכסי יתומים, תוכל לומר מה שמכרתי מכרתי למזונותי ותחזור על הלקוחות שלקחו מבעלה ותגבה כתובתה מהם, (אבל מזונות אינם נגבים מנכסים משועבדים).
(פרשו התוס' שמותר לה לטעון כן, שמכרה הכל למזונות, ואין זו אונאה ושקר).

ה. שכיב מרע שאמר תנו מאתים וזו לפלוני בעל חובי — רצה הלה נוטלן במתנה, ויוכל לטרוף חובו ממשועבדים, (אבל אם יטלם לזוים בחובו, לא יוכל לגבות מתנתו מהלקוחות).
אם לא אמר 'לפלוני' אלא 'לבעל חובי' בלבד, משמע במקום אחר שכוונתו לומר ליתן לו בחובו, ולא משום מתנה. ורק כשאמר 'לפלוני בעל חובי' יש במשמעות לשונו מתנה. (עפ"י תוס').

דף צז

קפג. א. אלמנה הבאה למכור נכסי יתומים למזונותיה, כמה היא מוכרת בפעם אחת? וכיצד משלם הלוקח?
ב. אלמנה המוכרת למזונות, מהו שתחזור וטרוף מן הלקוחות שמכרה להם, לצורך גביית כתובתה?
ג. אלמנה המוכרת נכסי יתומים למזונות ולכתובה, וכן בית דין המוכר — על מי מוטלת אחריית המכירה, על המוכרים או על היתומים?
ד. המוכר נכסיו מפני שנצרך למעות למטרה מסוימת, ולבסוף לא הוצרך למעות, האם יכול לחזור בו מן המכירה?
ה. האם אלמנה מוכרת נכסי היתומים למזונות ולכתובה בבית דין דוקא או אף שלא בבית דין? ומה הדין בגרושה ובמגורשת—ואינה—מגורשת?
ו. אלמנה שמכרה או משכנה או נתנה כתובתה, כולה או מקצתה — האם יש לה מזונות?
א. נחלקו רב הונא ורב יהודה, וכן נחלקו הברייתות בדבר, האם אלמנה מוכרת ביחד כשיעור דמי מזונות לשנה או לששה חדשים בלבד, וכן הסיק אמימר להלכה. ולפי שתי הדעות, הלוקח מפרנס אחת לשלשים יום (ולא ימסור לה כל המעות כאחת, שאם תינשא יחזיר מה שבידו ליורשים).
א. דברים שהם מופסדים הרבה במכירת מקצתם, כגון מכירת בתים, מוכרים אותם כולם כאחד, ולא מעט מעט. (פוסקים).
ב. כשפוסקים מזונות בבית דין לאלמנה או לאשת איש, אין נותנים לה לפחות משלשים יום, כדי שלא תצטרך להתבזות בבית דין בכל יום על מזונותיה. (ריטב"א).
ג. רב ששת פשט מהברייתא לשואלים אותו, שאלמנה המוכרת למזונות, אינה חוזרת וטורפת מהם לכתובה,

שואמרים לה הלקוחות: אמנם אחריות דעלמא אינה מוטלת עליך אלא על היתומים (וכדלהלן), אבל אחריות שלך עצמך וכי לא קבלת!?

א. אם מכרה בפירוש שלא באחריות, אפשר שלדברי רמי בר חמא (צב) טורפת מן הלקוחות, שלא קיבלה אפילו אחריות של עצמה. ואולם רבא חלק. (עתוס' ועוד).

ב. לא אמרו שאינה חוזרת וטורפת אלא לכתובתה או לשעבוד אחר שהיה לה על הקרקע בשעה שמכרה אותה, אבל אם לאחר מכירתה באה לה זכות כלשהי על הקרקע — חוזרת עליה. (ריטב"א).

ג. דוקא באלמנה הדין כן, אבל אפוטרופוס או בית דין המוכרים נכסי יתומים, לא איבדו זכותם לטרוף לקוחות מחובות שיש להם. (עפ"י ראשונים כאן; שו"ת הריב"ש רמד).

ג. אמר רב יוסף: אלמנה המוכרת (למזונות ולכתובה) באחריות, וכן בית דין המוכר נכסי יתומים — האחריות מוטלת על היתומים, שהרי עליהם היה החוב. [והחידוש בדבר הוא שאין אומרים כל הלוקה מבית דין לוקח שלא באחריות, שסמוך ובטוח שאילו יש טענת ערעור כבר היו מערערים עליה, שהרי ב"ד מוכרים בהכרזה. גמרא להלן ק].

כאמור לעיל, דוקא אחריות דעלמא, אבל אחריות האלמנה עצמה — היא קיבלה על עצמה. אין היתומים חייבים באחריות אלא אם יש שם נכסים מהאב, אבל בלאו הכי פטורים ומפסיד הלוקה. (עפ"י חלקת מחוקק קג סק"ה; חזון איש עח, א).

ד. הסיקו הלכה, המוכר ולא הוצרכו לו המעות — חוזר מהמקח. ואעפ"י שלא טעה בשעת מכירה, אלא כגון שמכר שדהו כדי ליקח סחורה מסוימת באותן מעות (וגילה דעתו בשעת המכר לכך. תוס' ועוד), ולאחר המכירה ארע מאורע מסוים שבעטיו שוב אינו צריך למעות, כגון שחזר בו בעל הסחורה ואינו רוצה למכור לו — חוזר מהמקח.

יש דברים שאין מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה במפורש, כגון אם היה מוכר מלבושיו [ולא קרקעותיו] על דעת לעלות לארץ ישראל, שאין רגילות לעשות כן. מאידך ישנם דברים שאין בהם צורך בגילוי דעת לבטל המכר, כאשר ברור וידוע לכל שעל דעת כן לא מכר, כגון ששמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו. (עפ"י תוס' ועוד).

ה. אלמנה, בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין. [ונחלקו אמוראים בטעם הדבר ששונה כתובה כשאר בעלי חובות; אם תקנת חכמים היא משום חן, שלא יימנעו הנשים מלינשא (עולא), או מפני שאין אדם רוצה שתתבוה אשתו בבית דין. (רבי יוחנן)]. רבי שמעון אומר: אלמנה מן האירוסין, שאינה מוכרת למזונות אלא לכתובה, לא תמכור אלא בבית דין. וכן אם מכרה או משכנה או נתנה מקצת מכתובתה, הואיל ואין לה מזונות (לרבי שמעון, כדלהלן) — לא תמכור את השאר אלא בבית דין. אף על פי שאינה צריכה בית דין, צריכה למכור בפני שלשה הדיוטות הבקיאים בשומה. (עפ"י ב"מ לב). מרש"י משמע שלרבי שמעון אף אלמנה מן הנשואין אינה מוכרת שלא בבית דין אלא למזונות ולא לכתובה. והריטב"א חולק וסובר שאפילו כתובה מוכרת שלא בבית דין, מפני שבמכירתה היא מפסדת מזונותיה מלגבות מהיורשים.

גרושה — לרבי שמעון, אינה מוכרת שלא בבית דין, שהרי אין לה מזונות. וכן סתמה משנתנו. ולחכמים — לדברי עולא מוכרת שלא בבית דין, משום חינא. ולדברי רבי יוחנן אינה מוכרת אלא בבית דין, שהרי לא איכפת לו שתתבוה גרושתו בבית דין.

המגורשת-ואינה-מגורשת (כגון שזרק לה גט, ספק קרוב לו ספק קרוב לה), אמר רבי זירא: בעלה חייב במזונותיה, שהרי היא אגודה בגללו ואינה יכולה לינשא. (ומוכרת שלא בבית דין לצורך מזונות. תוס').

ואם מת, אין לה מזונות מן היתומים (כי שמא אינה אלמנה אלא גרושה), הלכך דינה כגרושה שאין לה מזונות.

א. מגורשת-ואינה-מגורשת, אפילו אם כבר נתן לה כתובה, חייב במזונותיה, שהרי אגודה בגללו (עפ"י ט"ז צג סק"ב).

ב. מי שתובעת גירושין מבעלה כדין, כגון שהוא מורד מתשמיש, אעפ"י שאינה דרה עמו ומסתבר שאינה משועבדת לו למעשה ידיה, מכל מקום מאחר שמעוכבת מחמתו מלהנשא לאחרים, יש לחייבו במזונותיה. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א קלו).

ג. יש מי שכתב: דוקא בספק גירושין חייב במזונותיה, אבל ספק קדושין, אעפ"י שאינה יכולה להינשא מחמתו, פטור ממזונות, שזהו ספק בעיקר החיוב, שלא כספק-גירושין שיש ודאי חיוב וספק פטור. (עפ"י זכר יצחק יב ד"ה הן אמנם).

אשה נשואה שהלך בעלה למדינת הים, ועמדה ומכרה לעצמה מנכסיו למזונות שלא בבית דין — מכרה קיים. (עפ"י רמב"ם אישות יב, טז. וע"ש בני אהובה).

ו. מכרה כתובתה, משכנה כתובתה או שעשאתו אפותיקי לאחר, נתנה כתובתה, כולה או מקצתה — לדברי רבי שמעון אבדה מזונותיה. וחכמים סוברים שרק אם מכרה כולה ולא מקצתה. הורה רבא במעשה שבאה לידו שתפסה האשה כוס כסף בכתובתה, שלא איבדה מזונותיה, כחכמים. (נח.).

דין בוגרת ובעולה שלא כדרכה לכהן גדול — נתבאר ביבמות נט.

דף צח

קפד. א. אלמנה המוכרת מנכסי יתומים — האם צריכה הכרזה והאם צריכה שבועה?

ב. אלמנה ששמה נכסי יתומים לעצמה, האם מה שעשתה עשוי?

ג. אלמנה שמכרה מנכסי יתומים יותר מכדי דמיהם או פחות — האם מכרה קיים, ומי נושא בהפסדים או ברווחים?

ד. שליח שלקח סחורה בזול או שנתנו לו תוספת — למי שייך הריחוק?

א. הסיקו הלכה שאלמנה המוכרת נכסי יתומים שלא בבית דין אינה צריכה הכרזה, אבל צריכה להשבוע ליתומים (שלא גבתה יותר (רש"י); שלא זלולה בנכסים תוס').

פרשו התוס' (עפ"י להלן קה ולעיל פח) שכשמוכרת בשביל מזונות קיימא לן שאינה צריכה שבועה, וכשבאה לגבות כתובתה ודאי צריכה שבועה, והנידון היה לאחר שמכרה נכסים לגבות כתובתה שלא בבית דין, האם משביעים אותה שוב, והסיקו שצריכה שבועה.

ב. אמר רבי זירא אמר רב נחמן: אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום, ואפילו הכריזו על מכירת הנכסים, אין אדם יכול לזכות בקרקע חבירו אם לא יחזיקוהו בה בית דין.

וכן היה מעשה באדם אחד שהפקידו אצלו מספוא (או אלמוגים) של יתומים והלך ושמם לעצמו בארבעה מאות זוז, ולבסוף התייקרו ועמדו על שש מאות, והורה רבי אמי שאין עשייתו כלום ולא יצאו הנכסים מרשות היתומים.

ג. אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים — נתקבלה כתובתה, שהרי היא הפסידתם.

מכרה שוה מאתים במנה — הריוח של היתומים, והרי נתקבלה כתובתה.

מפרש"י משמע שתלוי הדבר במחלוקת התנאים, ולרבי יוסי הריוח שלה — בדבר שאין לו קצבה, או חולקין בריח — בדבר שיש לו קצבה. [וכן פסק רב פפא להלכה]. ורבנו תם ועוד